

bárha az idegen hatalom által a hitbizományi kötelék alól feloldott ingatlanokról a magyar bíróság nem rendelkezhetik, de azokat, akik az idegen hatalom intézkedése folytán az ingatlanokon tulajdonjogot szereztek, amennyiben előtte megperelhetők, kötelezheti, hogy mindazt teljesítsék, ami szükséges arra, hogy a hitbizományi alapítólevél rendelkezései a változott viszonyoknak megfelelően foganatba menjenek. Így kötelezheti őket arra, hogy az ingatlanok haszonélvezete helyett járadékot fizessenek a hitbizomány birtokolására az alapítólevél értelmében hivatott várományosnak, s erről biztosítékot adjanak." Minthogy azonban — de ez már a dolog eseti részére tartozik — felperes a hitbizománynak oly távolabbi várományosa, akinek ezidőszerint nincs igénye sem arra, hogy a hitbizományi kötelék alól feloldott vagyonból részesedést kérjen, sem, hogy tulajdoni részesedésnek ellenértékét követelje, valamint — minthogy a hitbizományban való birtoklásra az alapítólevél értelmében ezidőszerint nem ő, hanem más hivatott, és így jogait nem érinti az, hogy mások vannak birtokban, mint akit a birtoklás az alapítólevél szerint megilletne: ennél fogva nincs igénye a felperesnek ezuttal arra sem, hogy a haszonélvezet helyett járadék kiszolgáltatását és ennek biztosítását kérje, tehát felperest ez okból, vagyis időelőttiség okából, érdemben, és nem joghatóság hiánya okából utasította el.

Az indokolás szerint tehát a Kúria dologi jog megítélése helyett, amire a magyar bíróság joghatósága külföldi ingatlanra vonatkozóan nem terjed ki, járadékfizetést kötelezett volna, ha felperes igénye időelőtti nem lett volna. Ez a szurrogációs segély nyilvánul meg akkor is, ha magyar házastársaknak Ausztriában van ingatlanuk, és pld. közszereményük kérdése peressé válik. Ha a nő ezen esetben az ottani ingatlan fele illetőségét követelné, ezt magyar bíróság neki meg nem ítélné, megítelné tehát annak értékét. További példája az a magyar-jugoszláv ingatlancseré eset (Kúria 4157/1930.), amelyet lapunk f. évi 1. számában dr. Beck Salamon ismertetett, és amelynek tényállására a rövidség kedvéért csak utalok. A Kúria ez esetben a külföldi ingatlan tulajdonát alperesnek vissza nem ítélné, azonban alperest arra kötelezte, hogy a cserébe kapott belföldi ingatlan csakis attól függően bocsássa felperes birtokába, ha felperes a jugoszláviai ingatlant az alperes birtokába bocsájtja. A viszony teljesítés kényszerével közvetve külföldi ingatlan birtokba bocsájtása tárgyában rendelkezett tehát a magyar bíróság.

Abból pedig, hogy az állam jogsegély dolgában ilyesféle szurrogációk után néz, levonható az a tanulság is, hogy az állam a maga joghatóságát a lehetőségig kiterjeszteni igyekszik, el addig a határig, ameddig rendelkezésének foganatja van.

Dr. Balla Ignác.

Bizonyítás közigazgatási hatóság előtt érvényesített magánjogi igény tárgyában. Szakácsnő érvényesíti hátrálékos megszolgált munkabérvételezését szolgálatadója ellen, természetesen az illetékes közigazgatási hatóság előtt,

az 1876: XIII. t.-c.-be iktatott cselédtörvény 115. §-a alapján. Előadja, hogy hat éven át szolgált munkaadójánál, azelőtt fizetését megkapta, de két évi megszolgált bérével gazdája adós maradt. Utóbbi ezt tagadja és előadja, hogy szakácsnője bérét, ha az utóbbi években megkésve is, de mindvégig kifizette. A fizetés kötelemszünetítő tényét a cseléd tagadása folytán, normális körülmények között, a gazdának kellene bizonyítania, aki azonban arra hivatkozik, hogy neki közvetlen bizonyítéka nincs, mert az ilyen fizetéshez nem hívnak tanut, a cselédtől nem kérnek nyugtát. A gyakorlat ezt a kifogást valóban respektálja és a bizonyítás terhét a cselédre hárítja, abból indulván ki, hogy a dolgok rendes menete szerint a cseléd megmarad munkahelyén, ha fizetését megkapta. A bizonyítási teher átfordulása folytán a panaszló cselédnek kell tehát megfelelő alkalmas módon bizonyítania, hogy gazdája hátrálékban maradt. Hogy azonban ez a bizonyítási teher mily súlyos és mily veszélyt rejt magában a bizonyításra kötelezettre, könnyű belátni, mert a gazda sem szokott közjegyzői okiratot kiállítani bértartozásáról és más beismerés igazolása is nehéz lesz, különösen, ha a gazda már előre is gondol a várható eljárásra és vigyáz atekintetben, hogy maga ellen ne szolgáltatson bizonyítékot.

Amikor tehát a panaszos jogi képviselője végignéz a bizonyítási eszközöknek adott esetben egészen kihalt arzenálján, mégis némi remény fogja el, amikor arra gondol, hogy van még ebben a mostoha helyzetben is egy bizonyítási eszköz: a felek eskü alatti kihallgatása, amelytől annyival is többet vár, mert az eljárást nemcsak a gazda, de annak felesége ellen is folyamatba tette. Ám a hamar felvillanó remény, a jogszabályok rövid átgondolása után, szerte is foszlik, mert jogszabályaink ezt az ultimum remediumot is kicsavarják a bizonyítási kívánó fél kezéből, mondván: eskünek, eskü alatti kihallgatásnak cselédbér iránti követelés ügyében nincs helye. U. i. éppen egy cselédbér iránti panasz ügyében a közigazgatási bíróság 1203/1897. sz. határozatában (l. Panajoth Gyula: Bizonyítás a magyar közigazgatási eljárásban 11. lap), arra az elvi álláspontra helyezkedett, hogy eskü (eskü alatti kihallgatás) által való bizonyításnak csak ott van helye, ahol a törvény azt kifejezetten elrendeli; miután pedig az 1876: XIII. t.-c.-be iktatott cselédtörvény e bizonyítási eszközt meg nem említi, tehát bizonyítékként igénybe nem vehető.

Ha már most figyelembe vesszük, hogy a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. t.-c. 19. §. 2. bek. szerint is az ott szabályozott eljárásban „eskü által való bizonyításnak helye nincs”, hogy továbbá a Pp. 766. §-a alapján kiadott 197100/1914. B. M. sz. r. 42. §-a 4.

bek. is kimondja, hogy „a fél esküjének, vagy eskü alatti kihallgatásának a községi bírósági eljárásban helye nincs”, és hogy végül a községi bíróság reformjáról, illetve a békebíráskodásról szóló törvényjavaslat ezt a bizonyítási eszközt 44. §-ában szintén kirekeszti: láthatjuk, hogy nagy horderejű gyakorlati kérdésként mered elénk a probléma: helyes-e jogrendünknek az az elvi állásfoglalása, amellyel az az eskü alatti kihallgatást a közigazgatási hatóságok előtt folyó magánjogi jogviták elintézésében a bizonyítási eszközök köréből egyszerűen kirekeszti.

Az eskünek (1868: LIV. t.-c. 221. §.), majd a helyébe lépett eskü alatti kihallgatásnak (1893: XVIII. t.-c. 95. §-a, Pp. 368. §-a) mind bizonyító eszköznek értéke elvitathatatlan. Az anyagi igazság felszínre jutása az esetek egy jelentékeny százalékában még akkor is várható tőle, ha a bizonyításra kötelezett félnek semmi más bizonyítéka nincs, mint ellenfele eskü alatti kihallgatása, még inkább pedig ott, ahol csak pótlás, kiegészítés a szerepe meglévő más bizonyítékok mellett. Ha pedig a magánjogi igények érvényesítése tekintetében értékes bizonyító eszköznek ismerték fel perrendi törvényeink az esküt, illetve eskü alatti kihallgatást, nyilván éppoly értékűnek kell akkor is lennie, amikor közigazgatási hatóságok előtt ugyan, de magánjogi igények tárgyában folyik az eljárás. A róla való lemondás, az egyszerű elvetés helytelen tehát, indokolatlan luxus, és azt az embert juttatja eszünkbe, aki a tegnapi vizet kiönti, holott maija nincs.

Jogalkotásunk elzárkózó álláspontját nem is tudjuk mással magyarázni, mint azzal, hogy a közigazgatási hatóságokat, amelyek végül is csak kivételesen foglalkoznak magánjogi jogviták eldöntésével, nem tartotta alkalmasnak arra, hogy e bizonyítási eszköznek szabályait (melyik fél bocsájtandó esküre stb.) jól alkalmazzák. Ez az aggály azonban nem alapos és pedig ma már annyival is kevésbé, mert a vallomások értékének elbírálása és az esküre bocsájtás kérdése nem komplikált annak, aki a Pp. 371. §-ának klasszikusan kiképzett szabályait egyszer is komolyan átgondolta. Nézetem szerint tehát ezt a bizonyítási eszközt megfelelő általános törvényes rendelkezéssel recipiálni kellene a közigazgatási hatóság elé utalt magánjogi igények tárgyában folyó eljárásban is és ezzel összhangban meg kellene változtatni a békebíráskodásáról szóló javaslat fentebb hivatkozott vonatkozó rendelkezését is. Az eskü alatti kihallgatás kirekesztése e törvénynek oly eredendő gyengéje lenne, amely annak gyakorlati értékét nagy mértékben lerontaná. Vigyázzunk arra, hogy ez az újszülött ne alkati hibával jöjjön a világra, hanem egészségesen, hogy belőle életképes jogintézmény válhasson.

Dr. Balla Ignác.